

Majanduslike huvide deklaratsiooni (MHD) süsteemi analüüs

Mari-Liis Liiv
Kriminaalpoliitika osakond

01.11.2005

Sisukord

Sissejuhatus	2
Probleemipüstitus	2
Statistika	2
Välisriikide praktika	4
I Probleemid	7
Eesti ekspertide arvamused	7
1. Otstarve	7
2. Peamised probleemid	7
3. Ettepanekud esitatavate andmete kohta.....	8
4. Andmete uuendamine.....	8
5. Andmete avalikkus	9
6. Deklaratsiooni esitajad	9
7. Loetelu ametiisikutest vs ametiisiku definitsioon	9
8. Deklaratsiooni esitamine kaks aastat pärast ametikohalt lahkumist	9
9. Kontrollisüsteem	10
10. Vastutus	10
Muud probleemid	10
II Lahendused	13
Olulisemad muudatused (Justiitsministeeriumis väljapakutud lahendused).....	13
Lahendamist vajavad küsimused.....	13
1. Kes esitavad deklaratsiooni?	13
2. Milliseid andmeid esitatakse MHD-s?	14
3. Kes kontrollib MHD-d?	15
Lisa 1. Nimekiri ametiisikutest	16
Lisa 2. Deklaratsiooni võimalik sisu	18
Deklaratsioon peab sisaldama andmeid deklareerimise päeva seisuga deklareerijale kuuluva(te):	18
Lisa 3. Euroopa Liidu riikide ja USA praktika	23
Lisa 4. MHD elektroonilise esitamise skeem	26

Sissejuhatus

Käesolev aruanne koosneb kahest osast. Esimeses osas selgitatakse majanduslike huvide deklaratsioonidega (edaspidi MHD, deklaratsioon) seotud probleemide tausta. Teine osa keskendub lahendustele: välja on pakutud alternatiivid otsustamiseks, kuid mitte detailseid (õigusloomelisi) lahendusi. Need töötatakse välja eelnõu kirjutamise etapis.

Arutelus lahenduste üle osalesid Elina Elkind, Karin Karpa, Martin Hirvoja, Kristjan Paas ja Mirjam Rannula Justiitsministeeriumist ning Reet Oorn Riigi Infosüsteemide Arenduskeskusest.

Probleemipüstitus

Eestis võeti korruptsioonivastane seadus (KVS) vastu 1995. aastal, 1999. aastal võeti vastu uus KVS, mis kehtib tänaseni. Sellest ajast esitatakse MHD-d paber kandjal. Ametiisik peab deklareerima andmeid, mis on suures osas elektroonilistest registritest kättesaadav.

Riigikontrolli 2000. aasta auditi „Majanduslike huvide deklareerimise tulemuslikkus korruptsiooni ennetamisel Eesti Vabariigis“ põhjal selgus, et MHD-d ei ole tulemuslikud vahendid korruptsioonijuhtumite avastamisel. Riigikontroll esitas Riigikogu korruptsioonivastase seaduse kontrollimise erikomisjonile ja justiitsministrile ettepanekud süsteem tõhustamiseks. Paraku ei ole neid soovitusi ellu viidud ning samad probleemid on endiselt päevakorras.

Käesolev aruanne põhineb välisriikide praktika ning Eesti ekspertide arvamuste analüüsil. Peamised küsimused, millele vastust otsitakse, on järgmised:

1. Millist eesmärki peaks MHD täitma? Mis on deklaratsiooni otstarve?
2. Millised probleemid on seoses deklaratsioonidega üles kerkinud?
3. Milliseid andmeid peaks deklaratsioon lisaks praegustele või nende asemel sisaldama?
4. Kes peaksid MHD-d esitama?
5. Milline oleks kõige otstarbekam kontrollisüsteem – kas tsentraliseeritud või detsentraliseeritud?
6. Milline asutus peaks deklaratsioone koguma ja kontrollima?

Statistika

Riigikogu korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjon on teinud igal aastal majanduslike huvide deklaratsioonidega esitamise ülevaateid. Aruanded sisaldavad andmeid peamiselt esitatud deklaratsioonide ja rikkumiste (hilinemiste) arvu kohta.

Tabel 1. Statistika 2001–2004

Aasta	Esitatud MHD-d (sh Riigikogu komisjonile)	Rikkumised (tähtajaks mitteesitamise, esitamata jätmise, osaline täitmine)	Avalikustamisele kuuluvad MHD-d (vastavalt § 15 (2) ¹)
2001	~25 273 (~281)	1805	?
2002	~24 334 (~322)	1853	?
2003	~30 122 (~355)	3276	222
2004	~29 667 (~398)	2976	221 ²

¹ KVS jagab avalikustamise mõttes ametiisikud kolme kategooriasse: 1) kohustuslikult avalikustatakse nende ametiisikute deklaratsioonid, kes on loetletud § 15 lõikes 2; 2) linna- ja vallavolikogud otsustavad omavalitsusametnike deklaratsioonide avalikustamise (lõige 3) ja 3) ametiisikud, kellel on õigus MHD-d avalikustada.

² Kõigist deklaratsioonidest avalikustati 5699 deklaratsiooni, seega enamik omavalitsusametnike omad.

Riigikontroll tegi 2000. aastal Justiitsministeeriumile ettepaneku kaaluda kohtustatistika korralduse muutmist nii, et edaspidi oleks võimalik saada teavet analüüsimaiks, kas üks või teine kuritegevuse ennetamiseks rakendatav vahend ennast õigustab ja kui tulemuslik see on, nt kas ja kui mitmes kriminaalasjas on tõendina kasutatud MHD-d. Justiitsministeerium vastas 22.09.2000. a kirjas nr 2-6/8526, et „Teid huvitav informatsioon kajastub aga kindlasti Kohtulahendite registris“. Ent endiselt ei ole võimalik kõnealuseid andmeid kätte saada.

Välisriikide praktika

Allikad: GRECO hindamisaruanded (<http://greco.coe.int>), riikide õigusaktid, Accession Reports jt. Vt täpsemalt lisa 3³.

Peaaegu kõikides Euroopa Liidu liikmesriikides peab osa avaliku sektori töötajaid deklareerima oma majanduslikke huve, väljaarvatud mõnes üksikus riigis (näiteks Saksamaa ja Luksemburg), kus ei ole deklareerimiskohustust.

Põhjamaades on majanduslike huvide deklareerimine seotud pigem üldise huvide konflikti vältimisega, nii on Taani mõnedel ametiisikutel kohustus teada anda võimalikust huvide konfliktist. Norras põhineb kõrgete ametiisikute huvide deklareerimine suures osas vabatahtlikkusel – näiteks parlamendiliikmed saavad oma huvidest vabatahtlikult vastavasse parlamendi registrisse teada anda, mida umbes 90% nendest ka teeb (First Evaluation Round. Evaluation Report on Norway. 2002. greco.coe.int).

Nendes riikides, kus on deklareerimiskohustus selgelt välja toodud, annavad oma majanduslikest huvidest valdavalt aru kõrgemad poliitikud ja ametiisikud. Näiteks Iirimaal esitavad majanduslike huvide deklaratsiooni parlamendiliikmed, erinõunikud, agentuuride direktorid, riigikontrolör, *ombudsman* jms. Ka Belgias deklareerivad andmeid kõrgemad ametnikud erinevatel valitsustasemetel (ministrid jne), parlamendiliikmed, keskpanga juht, Euroopa Parlamendi liikmed jt. Euroopa Nõukogu korruptsioonivastane riikide grupp GRECO on mitmel riigil soovitanud oma majanduslike huvide deklaratsioonide süsteemi tõhustada. Näiteks Küprosele tehti 2003. soovitus kohustada kõrgemaid ametiisikuid (parlamendi liikmeid, presidenti, ministreid jms) deklareerima oma majanduslikke huve (First Evaluation Round. Evaluation Report on Cypre. 2002. greco.coe.int).

Nõnda-nimetatud vanadest Euroopa Liidu riikidest on Kreekas küllalt lai majanduslike huvide deklareerimiskohustus – oma majanduslikke huve peavad deklareerima kõik vastutavatel töökohtadel töötavad avalikud teenistujad ning lisaks ka kõik kõrgemad ametiisikud. GRECO on pidanud sellist süsteemi ebaefektiivseks ning teinud Kreekale soovitusi seda muuta (First Evaluation Round. Evaluation Report on Greece. 2002. ja Compliance Report on Greece. 2004. greco.coe.int.).

Mitmes riigis kontrollitakse deklaratsioone tsentraalselt, ent samas on mitmes riigis süsteem ebaefektiivne ega täida sellele pandud funktsiooni. Endistest postsotsialistlikest riikidest kontrollib Ungaris nagu Eestiski deklaratsioone tööandja, Gruusias, Leedus ja Lätis aga on loodud selleks keskasutused või deklaratsioone kontrollib maksuamet. Järgmisena on toodud näiteid riikidest, lisaks on ülevaade Euroopa Liidu ja USA süsteemist lisa 3.

Belgia⁴

MHD esitajad: kõrgemad ametnikud kõigil valitsustasandil: (ministrid, riigisekretärid, föderaal- ja regionaalvalitsuste liikmed, parlamendiliikmed, regionaalvalitsuse ja volikogude liikmed, keskpanga juht, Euroopa Parlamendi liikmed, linnapead jne); kõigi valitsustasandite osalusega juriidiliste isikute juhatuse/nõukogu liikmed; sotsiaalabikeskuste direktorid.

³ Riikide andmetes võib esineda ebatäpsusi ning andmed ei pruugi olla enam tõesed 2006. aasta seisuga.

⁴ Belgia administratiivjaotus: 10 provintsi ja 3 regiooni. 3 valitsemistasandit: föderaal-, regionaal- ja linnatasandid, keelel põhinevad tasandid.

Andmed: viimase aasta kõik töökohad, viimase aasta varanduslik seis: pangakontod, osakud, aktsiad, kinnisvara, väärtuslikud esemed, antiikesemed, kunstiteosed jne.

Järelevalve: kogub ning kontrollib *Court of Account*.

Vastutus: valeandmed – kuni 15 aastat vangistust; andmete esitamisest hoidumine – 2,5–25 eur x 40.

Holland

MHD esitajad: avalikud teenistujad, kes töötavad ametikohal, mis võib olla seotud huvide konfliktiga, nt mõned konkreetset ametikohad Rahandus- ja Majandusministeeriumis.

Andmed: andmeid tuleb uuendada vaid ametisse astudes ning olulise muutuse korral.

Järelevalve: iga asutus registreerib deklaratsioonid ise. Sisu ei kontrollita otseselt, kuid avalikult teenistujalt võidakse nõuda lisainfot.

Vastutus: distsiplinaarvastutus kuni vallandamiseni.

Iirimaa

(http://www.sipo.gov.ie/279a_246.htm#O)

MHD esitajad: parlamendiliikmed, erinõunikud (kes pole ametisse nimetatud avaliku konkursi kaudu, vaid tähtajaliselt), ametisse määratud direktorid (sh eraõiguslikes juriidilistes isikutes), riigikontrolör, ombudsman, andmekaitse komisjoni juht, tarbijakaitse direktor. Loetletud agentuuride kaupa:

National Milk Agency
Chairman provides statement to:
Chief Executive
Chief Executive provides statement to:
Chairman of the Board

Andmed: kirjalikus vormis (*.pdf kujul veebis) – eraldi formaat eri ametigruppidele. Enda ja lähedaste (abikaasa, laste) huvid, mis võiksid majanduslikult mõjutada ametiisiku ametialast tegevust: töökohad, osakud, aktsiad, maa, reisi-, majutuskulud, söögi- jms kulud, varad, kingitused. Nt tuleb avalikustada kingitused, mille kogusumma ületab 650 eurot, või osakud, mille nominaal- või turuväärtus on üle 13 000 euro deklareerimise aasta jooksul.

NB! Neile, kellel huve pole, on rangelt soovitatav esitada nn „NIL“ deklaratsioon selle kohta. Avaldusevorm on samuti veebis.

Järelevalve: *Standards in Public Office Commission* kogub direktoritelt, samal ajal kogutakse need ka asutuses endas. Teiste avalike teenistujate deklaratsioone kontrollitakse vaid asutuses.

Vastutus: Distsiplinaarvastutus või juhtumit võib uurida *Standards in Public Office Commission*. Komisjoniga koostööst keeldumine viib kriminaalkaristuseni: lihtmenetluse puhul – 1270 eurot või kuni kuus kuud vangistust, üldmenetluse puhul – 25 000 eurot või kuni kolm aastat vangistust.

Soome

MHD esitajad: kõrgemad ametnikud: õiguskantsler, kaitseväge komandör, riigisekretär, kantseleijuhid jne.

Andmed: enne ametisse astumist tuleb anda aru osalusest firmades ning muust varanduslikust seisust. Muutustest tuleb viivitamatult teada anda.

Järelevalve: sisulist järelevalvet ei tehta, vaid MHD andmed talletatakse isikuandmete süsteemi, kuhu kogutakse ka muu info, mis ametisse valitavatelt nõutakse.

Vastutus: kui infot ei anna, siis ei saa valitud ametikohale.

Ungari

MHD esitajad: avalikke funktsioone täitvad ning riigivara haldavad isikud, samuti president, kohtunikud jt kõrged ametnikud, ka notarid ja teised, kes tegelevad riigivara haldamisega.

Andmed: kohtunikud peavad esitama deklaratsiooni iga kolme aasta tagant, nn tavalised ametnikud iga kahe aasta tagant ning ministrid, parlamendiliikmed jne üks kord aastas. Kõrgemad ametnikud peavad andma aru ka nende lähedaste sugulaste majandushuvidest, kes elavad nendega sama katuse all.

Järelevalve: avaliku teenistuja tööandjal on kohustus perioodiliselt töötaja juuresolekul võrrelda deklaratsiooni eelmise deklaratsiooniga 60 päeva pärast selle esitamist. Kui varandusliku seisu kasv pole põhjendatud, antakse asi edasi Avaliku Teenistuse Kontrolliametile.

Vastutus: teadlikult valeandmed: kriminaalvastutus – automaatne töösuhte lõpetamine, millega võib kaasneda vara ära võtmine.

I Probleemid

Eesti ekspertide arvamused

Allikad: Intervjuud õiguskaitseorganite töötajatega – prokuröride, politseinike, kohtunikega

1. Otstarve

MHD peamine eesmärk on ennetada korrupsiooni ja distsiplineerida ametiisikuid. Enamik õiguskaitseorganite töötajaid leidis, et lisaks ennetusele võiks MHD olla ka abivahendiks uurijale. Seni pole uurijail seda võimalust sisuliselt olnud.

Ennetus:

- distsiplineeriv ja psühholoogiline mõju ametiisikule;
- abivahend ametiisikule: aitab aru saada, et tegu on huvide konfliktiga, kui must-valgel kirjas;
- inimene ei saa pärast öelda, et minu käest ei ole keegi küsinud (*huvide konflikti puhul enda õigustamiseks*);
- võimalus ennetada kuritegu: „*Kui oleksid reaalsusel põhinevad andmed, siis tean mitu kuritegu, mis sellega oleks ära hoitud. Kui inimene teab, et ta peab teatud asju deklareerima ja kui ülemus vaatab, et seda tal deklaratsioonis ei ole, siis läheb küsima.*“

Abivahend uurijale:

- korrupsioonikahtluse kontrolli hõlbustamine;
- lisaandmete andmise funktsioon;
- viis panna inimesed rääkima;
- vahend n-ö ridade puhastamiseks, korruptiivsest ametnikust vabanemiseks;
- adekvaatse pildi saamiseks ametiisiku varanduslikust seisust;
- korruptiivse tegevuse võimalikult raskeks tegemine;
- peaks andma ülevaate deklareeritud ja reaalse vara vastavusest;
- abivahend selleni jõudmiseks, mis seal taga võib olla;
- eelinfo, mis iseloomustab inimest;
- nendes asutustes, kus on sisekontroll, nagu toll ja piir, on see küll abiks.

Sisuliselt ei osatud nimetada ühtegi konkreetset juhtumit, kus MHD on olnud abivahendiks uurimisel või kasutatud tõendusmaterjalina kohtus. Andmeid kontrollitakse registritest. Ühel juhul pakuti välja lahendus, kus deklaratsiooni annaks kasutada „*KVS § 26¹ ja² uurimisel-avastamisel, kuid sel juhul peab deklaratsioonihoidja poolt olema koostanud kontrollakti KVS § 16 mõttes (nt RK erikomisjoni kontrollakt Mae deklaratsiooni kohta) ja MHD ise muutub antud kontrollakti lisaks ning põhivahend uurimisel-avastamisel on kontrollakt. Mõne väärteo puhul on deklaratsioonihoidja käest võetud MHD ära kirjad, kuid neist ei ole abi olnud, vaid on jäänud rohkem iseloomustavaks materjaliks väärteomaterjalide vahele.*“

2. Peamised probleemid

- Puudub usaldus andmete vastu;
- andmed on puudulikud, pealiskaudsed ning ka valed;
- deklareeritakse ausalt, aga leitakse viis, kuidas seal valeandmeid ei näita – puhtformaalselt midagi valesti ei tehta;
- nende isikute suhtes, kelle suhtes on kahtlus, ei ole uurijal võimalik MHD-d rakendada, sest see oleks signaal kahtlusalusele;

- süsteem on ebaselge, nt puuduvad juhised mujal töötamiseks mõeldud lubade väljastamise, keeldumise jms kohta;
- andmete paberandjal esitamine;
- andmete nõudmisest olulisem on kontrollisüsteemi täiustamine;
- deklaratsioone kontrollitakse (kui üldse) oma põhitöö kõrvalt;
- MHD-sid kontrollides ja väärtegusid menetledes on väga raske või peaaegu võimatu pankadest kontoväljavõtteid saada – pangad viitavad krediitiasutuste seadusele, kus on öeldud, et nad väljastavad andmeid üksnes kriminaalmenetluse tarvis, kuigi KVS § 16 lg 4 p 3 näeb ette, et korruptsioonikahtluse korral on deklaratsioonihoidjal ja kontrollimiseks õigustatud isikutel õigus tasuta kontrollida krediitiasutuses olevaid deklaratsiooni kontrollimiseks vajalikke andmeid ametiisiku kohta. Samuti sätestab krediitiasutuste seaduse § 88 lõige 5 p 10, et krediitiasutus peab avaldama pangasaladuse majanduslike huvide deklaratsioonide hoidjale korruptsioonivastase seaduse §-s 4 nimetatud isiku majanduslike huvide deklaratsioonis esitatud andmete õigsuse kontrollimiseks korruptsioonikahtluse korral.

3. Ettepanekud esitatavate andmete kohta

MHD-s võiks nõuda:

- andmeid nii ametiisiku kuuluvuses kui kasutuses olevate asjade kohta⁵ (püsivas kasutuses olevat asjade kohta: näiteks üle kolme kuu või poole aasta inimese kasutuses olevad asjad; registriandmetele (enamik andmeid on registritest kättesaadav) lisaks tuleks nõuda reaalseid andmeid);
- andmeid tehingute kohta, mis on tehtud mõne teise äriühingu nimel;
- tütarettevõtete nimetamist;
- annetuste deklareerimist;
- nõuete deklareerimist;
- ametipalga asemel sissetulek ja seda kõikide töökohtade puhul;
- kõikide mootorsõidukite deklareerimist – maismaasõidukite puhul on seni küsitud vaid autode kohta, aga võiks nõuda ka kombainide, ATV-de jne deklareerimist;
- aktsiatesse, osakutesse jne investeeritud rahasumma;
- kõik kohustused, mis ületavad kuu kuu ametipalka, sh liisingusummad;
- alaealise lapse nimele deklareeritud vara;
- elukaaslaste ühiskasutuses olev vara;
- lähedaste osalus äriühingutes.

4. Andmete uuendamine

Vastavalt KVS § 13 lg 2 peab ametiisik ühe kuu jooksul, arvates deklareeritud vara koosseisu või selle struktuuri olulisest muutusest⁶, esitama uue deklaratsiooni.

Mitmed intervjuueeritavad leidsid, et selline nõue seaduses on mõttetu, kuna kasu saamine andmete uuendamisest eeldab tõhusat kontrollisüsteemi. Alternatiivina pakuti välja esitamise sõltumist ametiisiku sissetulekust ja poolaasta deklaratsiooni. Vahepealne ajavahemik vastutuse seisukohalt pole samuti vajalik, kuna kahe aastaga väärtegu aegub. Osa vastajaid arvas, et praegune süsteem ei vaja selles küsimuses muutusi.

⁵ Seda ettepanekut tehti väga mitmel korral.

⁶ Oluline on varalise seisu muudatus vähemalt 30 protsendi ulatuses või üle 100 000 krooni.

5. Andmete avalikkus

KVS § 15 lubab kõigil MHD andmed avalikustada, ent kohustab seda tegema teatud ametiisikute puhul – enamasti kõrgemad ametnikud. Ekspertide arvamused jagunesid selles küsimuses mitmeks. Osa leidis, et praegune süsteem on õigustatud, osa leidis, et praegune süsteem on ebaõiglane (osa peab avalikustama, osa ei pea). Leiti, et kontrollisüsteemi peaks tõhustama avalikustamise asemel. Kõikide ametiisikute MHD avalikustamise puhul ei täidaks deklaratsioon enam ilmselt lisakontrolli funktsiooni, vaid taanduks uudishimutsemisele.

6. Deklaratsiooni esitajad

Ühtset seisukohta, kes peaksid deklaratsiooni esitama, ei ole. Vastused põhinesid valdavalt „kõhutundel“. Näiteks leidis osa, et esitajaid on liiga palju, teised arvasid, et praegune loetelu on ammendav. Ilmselt on spetsialistidel raske ettepanekuid välja tuua, kuna deklaratsioonid on tegelikult vähe kasutatud leidnud.

Osa leidis, et MHD esitamist tuleks nõuda kõrgematelt ametnikelt. Leidus ka neid, kes arvasid, et väiksem ametnik on kõige suurem riskigrupp, kuna neil on praktilised võimalused.

Ettepanekud esitajate kohta:

- esitada võiks need, kellel on täidesaatev võim;
- mundrikandjad peaksid esitama;
- need, kes on kõige korruptsiooniohtlikum kontingent: politsei, Maksu- ja Tolliamet, poliitikud; juhid, raamatupidajad;
- rahaga kokku puutuvad inimesed;

7. Loetelu ametiisikutest vs ametiisiku definitsioon

Deklaratsiooni esitajad on võimalik seaduses määratleda kolmel moel: 1) konkreetsete ametnike nimetamine, kes deklaratsiooni esitama peavad; 2) tunnuste loetelu seaduses, millele ametnik peab vastama; 3) segavariant, kus on toodud nii loetelu kui antud ametiisiku definitsioon (nagu kehtivas seaduses).

Arvamused selles küsimuses jagunesid valdavalt 1) ja 3) võimaluse ümber. 2) variandi puhul leiti, et tunnused hajutavad ja tekib tõlgendamise küsimus. Kombineeritud variandi eeliseks on see, et üksnes nimekirja alusel hakatakse ametnikke ümber nimetama. Samas tagab konkreetne loetelu õigusselguse ning väldib olukorda, kus sama tasandi erineva otsustus-pädevusega ametnikud peaksid esitama deklaratsiooni. Justiitsministeeriumi näite varal: kohtuhaldustalituse juhatajal pole erilist otsustuspädevust, samas kriminaalhooldustalituse juhtaja sisuliselt juhib kogu asja. Sellise spetsiifilise nimekirja (ministeeriumide kaupa konkreetsed ametigrupid jne) loomine eeldab aga väga põhjalikku ametikohtade kirjeldust, mida Eestis ei ole.

8. Deklaratsiooni esitamine kaks aastat pärast ametikohalt lahkumist

Suurem osa KVS § 4 lõikes 2 loetletud ametiisikuid peab pärast ametikohalt lahkumist kahel järgmisel aastal esitama deklaratsiooni endisele deklaratsioonihoidjale (KVS § 13 (3)).

Mitmed intervjuueeritavad ei pidanud kahe aasta nõuet õigustatuks. Ilmselt on kahe aasta nõue kehtestatud väärteto aegumise aja tõttu. Leiti, et piisab ühest aastast, sest väärtegu aegub, kui kahe aasta jooksul ei jõustu kohtulahendit. Seega kuluks üks aasta menetlemise peale. Lisaks on raske tõestada midagi tagantjärele ning asja aktuaalsus hakkab kaduma. Mingisugust väärtust nn edasiesitamise nõue andvat, ent seda vaid piiratud ametnikegruppide puhul.

9. Kontrollisüsteem

Küsitati ka kontrollisüsteemi kohta, kuigi see on poliitilise otsustamise koht. Vastajatelt uuriti, kas oleks otstarbekam tsentraliseeritud või detsentraliseeritud kontrollisüsteem ning milline asutus võiks keskse kontrollisüsteemi puhul deklaratsioonide kontrollida.

Enamik eelistas tsentraliseeritud varianti, mille plussidena toodi objektiivsust, säästlikkust, professionaalsust. Miinustena mainiti elukaugust.

Keskse kontrolliasutusena pakuti olemasolevatest Kaitsepolitsei ametit, Riigikontrolli, Maksu- ja Tolliametit. Pakuti välja võimalus luua mõne ministeeriumi (nt Rahandus- või Justiitsministeeriumi) või ameti (Keskkriminaalpolitsei) juurde eraldi üksus, kellele deklaratsioonide kogumise ja kontrollimise funktsioon antaks. Samas mainiti ka ohtu politseile lisäülesande andmises, kuna see viitaks juba politseiriigile. Kuna tegu on isikuandmete kogumisega, siis peaks kesksel asutusel olema vastav renomee (andmed ei tohiks lekkida).

10. Vastutus

Kuigi suurem osa arvas, et vastustus MHD-ga seotud rikkumiste eest on liiga karm⁷, leiti siiski ka, et vastutusega peaks kaasnema distsiplinaarkaristus, valeandmete esitamise korral ametist lahkumine ja deklareerimata jäetud vara konfiskeerimine. Vastupidine arvamus aga on, et deklaratsiooni mittenouetekohane esitamine ja valeandmete esitamise ebaõiglus ei ole nii suur, et see peaks kaasa tooma vääртеomenetluse.

Muud probleemid

Allikad: Riigikontroll, „Aus riik“, korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjoni aruanded, Maret Maripuu ettekanne Riigikogu korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjoni 8. aprilli 2004 istungil, inimeste kirjad jne

Nõudest esitada deklaratsioon kaks aastat pärast ametist lahkumist (KVS § 13(3))

- KVS §-s 13 (3) käsitletakse endiseid ametiisikuid, kes on läinud tööle eraettevõtlusse ja sõlminud oma tööandjaga töölepingu, milles on palga ja lisatasu kohta konfidentsiaalsust nõudvad sätted. Seega nad saavad täita majandusliku huvide deklaratsiooni vaid osaliselt.
- Ametiisikute ammendav loetelu on toodud KVS §-s 4. Kuna endised ametiisikud ei ole seaduse mõttes ametiisikud, siis puudub õiguslik alus nende vastutusele võtmiseks.
- Kuna riigikogu liikmetele ei laiene kaheaastane deklaratsiooni esitamise nõue, siis võrdse kohtlemise printsiibist tulenevalt ei peaks see kehtima ka kollegiaalsete organite liikmetele (linnavolikogu ja halduskogu liikmed).
- Nõukogudesse valitud asjatundjad, kes ei ole ühtlasi riigi- või omavalitsuse ametnikud, väidavad, et pärast linna osalusega äriühingu/sihtasutuse juhatusest või nõukogust tagasikutsumist ei ole nad enam ametiisikud.
- Linna äriühingu kõik aktsiad on müüdnud, äriühing likvideeritud, äriühingu kohta pankrot välja kuulutatud või äriühing registrist kustutatud, endise linna osalusega äriühingu/sihtasutuse endised juhatuse või nõukogu liikmed peavad MHD-d edasi esitama; äriühing, mille juhatuse/nõukogu liikmed nad vähem kui kahe aasta eest olid, ei ole hetkel enam linna osalusega äriühing.
- Segadust on tekitanud „kahe aasta“ mõiste: kui nõukogu liige kutsuti tagasi 2004. aastal, on järgnevatel aastatel 2005. ja 2006. Juhul kui nõukogu liige kutsuti tagasi jaanuaris

⁷ Majanduslike huvide deklaratsiooni mittenouetekohane esitamine ja valeandmete esitamine: avalikustamisele mittekuuluv deklaratsioon – rahatrahv kuni 200 trahviühikut ehk kuni 12 000 krooni ning avalikustamisele kuuluv – rahatrahv kuni 300 trahviühikut ehk kuni 18 000 krooni.

2004, ta peab esitama deklaratsiooni aprillis 2005 ja aprillis 2006, kuid mitte aprillis 2004. Kui tõlgendus on selline, et ametiisik peab esitama deklaratsiooni ka aprillis 2004, siis peab ta pärast nõukogu liikme ametikohalt tagasikutsumist esitama deklaratsiooni kokku kolmel korral. Isik, kes kutsuti tagasi juunis 2004 (samal 2004. aastal) peab esitama deklaratsiooni pärast tagasikutsumist kahel korral.

Ametiisik

- Deklaratsiooni peavad esitama likvideeritud, pankrotis, registrist kustutatud või täielikult erakätesse võõrandatud äriühingute endised juhtorganite liikmed.
- Välisriigi kodanikud: linnal on enamuseosalus äriühingus, mille nõukogusse kuulub välisriigi kodanik. MHD esitamise kohustus laieneb kõikidele sihtasutuse juhatuse ja nõukogu liikmetele sõltumata asutajate arvust. Deklaratsioonihoidjal on raske selgitada välisriikide kodanikele seaduse eesmärki ja ülesannet, põhjendada välisriigi kodaniku vanemate ja laste elu- ja töökoha esitamise vajadust, pangakontode asukohta jms.
- KVS § 4 (2) p 28⁸: kas peetakse silmas sihtasutusi, mille ainsaks asutajaks on riik, omavalitsus või avalik-õiguslik juriidiline isik või kui nad on asutajate hulgas ühena paljudest asutajatest.
- § 14 lg 5 on mõiste: „juhatuse liige, ... kes ei esinda kohalikku omavalitsust“. Mitme aktsionäri või osanikuga äriühingus reguleeritakse üldjuhul äriühingu põhikirjas või aktsionäride kokkuleppes nõukogu liikmete arv, kes esindavad üht või teist aktsionäri. Juhatuse liikmed valib nõukogu oma koosolekul poolthääle enamusega. Kokkuleppeid või regulatsiooni, mille järgi aktsionär või osanik saab oma esindaja ka juhatusse, ei ole Tallinna linnas esinenud. Sellised kokkulepped oleksid lühinägelikud, sest juhatuse liikme ülesanne on viia ellu aktsionäride ja nõukogu, mitte ühe või teise aktsionäri tahet.
- Miks on seadusandja välistanud MHD esitamise äriühingus, kus omavalitsusel on 49%-line osalus, kuid kohustanud esitama deklaratsioone sihtasutuses, kus omavalitsus on üks 10-st asutajast (... 10%-line osalus).
- Kes on KVS tähenduses sihtasutuse tegevjuht? (Tegevjuhi kui ametiisiku sissetoomine seadusesse eeldab, et sihtasutusel peaks olema neljaastmeline juhtimisstruktuur: asutajad – nõukogu – juhatuse – tegevjuhtkond.)

Ebäühtlane praktika omavalitsustes

- Kasutatakse ära KVS § 15 puudust (avalikustamise tähtaega ei ole sätestatud).

Esitatavad andmed

- Praegu ei tule deklareerida tuletisinstrumente (indeksi või kaubaga seotud väärtpaberid, mis võimaldavad finantsriskidega kauplemist turgudel, nt optsioonid, futuurid jms.).
- Deklaratsiooni andmeväljad on kohati aegunud ning puudub ühtne praktika andmete märkimiseks – nt kas pangaarvete all märkida krediitkaardiarved, pensionikontod; kui regulaarne on regulaarne tulu, kas lapsetoetused, pensionid tuleb märkida; dividendide üksikisiku tuludeklaratsioonis ei kajastata.
- Deklaratsiooni andmeväljad ei arvesta nn vabade elukutsete esindajate eripäraga, kes tegutsevad FIE põhimõttel (notar, täitur, pankrotihaldur) – mis on nende puhul muu regulaarne tulu, maksustatav tulu, dividenditulu.
- „Muud regulaarsed tulud“ märgib osa aasta arvestuse ja osa kuu arvestuse.
- „Varalise seisu muutus“ on ebamäärane mõiste. Nt omavalitsuse osalusega äriühingu nõukogusse on asjatundjana valitud suurärimees, kelle ühe kuu tasu oma firmade juhatustest ja nõukogudest on üle 100 000 krooni, rääkimata võimalikest muudest kuu

⁸ Ametiisikud käesoleva seaduse tähenduses on ka riigi, kohaliku omavalitsuse või avalik-õigusliku juriidilise isiku poolt asutatud eraõiguslike sihtasutuste tegevjuhid, juhatuse ja nõukogu liikmed.

jooksul laekuvatest tuludest. Kas selline ametiisik peaks igal kuul esitama uue deklaratsiooni?

- „Deklareeritud vara koosseisu ja struktuuri olulise muutumise“ mõiste tuleks avada. Kas kahest autost ühe võõrandamine on oluline, viiest autost ühe võõrandamine aga mitte-oluline muutus? Kui viimasel juhul on võõrandatud auto väärtus sama suur kui allesjäänud nelja auto väärtus? Kui ametiisik võidab või kaotab kasiinos 150 000, kas ta peaks „üle 100 000 krooni ulatava varalise seisuga muutuse“ deklareerima? Või kui ametiisiku korteris pannakse toime vargus ja ametiisiku väidetav kahju ületab 100 000 krooni? Selliseid igapäevaseid näiteid võib tuua arvukalt.

MHD kogumine ja kontroll

- On määratlemata, kellele esitavad MHD sihtasutuste tegevjuhid, juhatuse ja nõukogu liikmed – kas iga sihtasutuse asutajaks olev omavalitsus, riik peab nõudma igalt sihtasutuse tegevjuhilt, juhatuse ja nõukogu liikmelt deklaratsiooni (ärakirja) esitamist?
- KVS § 14 lg 11 kohaselt esitavad kohaliku omavalitsuse osalusega mittetulundusühingu juhatuse liikmed deklaratsiooni mittetulundusühingu revisjonikomisjonile. Vastavalt mittetulundusühingute seaduse §-le 34 võib üldkoosolek määrata revisjoni või audiitor-kontrolli. Kuid seadus ei kohusta mittetulundusühingu üldkoosolekut valima revidenti, revisjonikomisjoni või revisjoni (näide puudutab Tallinna osalusega MTÜ-d Avatud Noortekeskus). Kuidas saab sellise MTÜ juhatuse täita korruptsioonivastast seadust? Valida revident vaid deklaratsioonide kogumiseks ja kohustada teda seaduse sunnil säilitama deklaratsioone viis aastat ja seejärel üle andma avalikku arhiivi?

Kooskõla teiste seadustega

- Omavahel tuleks kooskõlla viia KVS ja arhiiviseadus (MHD-de arhiveerimine): KVS § 12 lõige 9 sätestab põhjendamatu erandi MHD-le arhiivi üleandmise tähtaja osas, määrates selleks viis aastat. Ei saa küll rääkida otsesest vastuolust arhiiviseaduse § 34 lõikes 3 sätestatud üldise reeglina, et arhiiviväärtuslikud arhivaalid antakse arhiivi 20 aastat pärast nende tekkimist, sest arhiiviseaduse sama lõige lubab seaduses ka teisiti sätestada, kuid tegu on arhiivinduslike põhimõtete rikkumisega: a) MHD-d kuuluvad deklaratsioonihoidja arhiivi koosseisu (on üks dokumendisari) ja arhiivi ei anta üle üksikute sarjade kaupa; b) avalik arhiiv ei saa täita oma funktsiooni – hinnata arhivaale enne üleandmist ja omistada neile arhiiviväärtust –, sest seadusandja on selle § 4 lõikes 2 nimetatud ametiisikute osas juba otsustanud. Seaduses oleks pidanud olema rakendussäte, mis lahendab eelmise seaduse ajal tekkinud MHD probleemi. Nimelt oli siis kehtestatud reegel, et kõik (!) MHD-d antakse kolme aasta möödudes arhiivi. Seda sätet keelduvad arhiivid täitmast. Praegune regulatsioon on siiski mõistlikum, sest lubab olulise osa MHD-st viie aasta möödumisel hävitada: ilmselgelt ei ole kõikidel MHD-del arhiiviväärtust, avalike arhiivide ülesandeks on aga arhiiviväärtuslike arhivaalide kogumine.

II Lahendused⁹

Enne konkreetseid seadusemuudatusi tuleb vastata järgmistele küsimustele:

- 1) Milliseid andmeid esitatakse MHD-s?
- 2) Kes esitavad MHD-d?
- 3) Kes kontrollib MHD-d?
- 4) Kuidas hakkab toimuma MHD esitamine?

Olulisemad muudatused (Justiitsministeeriumis väljapakutud lahendused)

1. MHD esitatakse elektrooniliselt, luuakse MHD infosüsteem-andmekogu (vt lisa 4).
2. Registriandmete osas kinnitab deklarant MHD eeltäidetud vormi (ametiisik saab täiendada vormi).
3. MHD esitatakse vaid tööle asumisel, üks kord aastas ning töölt lahkudes – olulisi muutusi aasta jooksul ei deklareerita.
4. MHD esitatakse samaaegselt tuludeklaratsiooni esitamisega. Kuna automatiseeritud andmekogu loomisega kaob ära vajadus pikendada majanduslike huvide deklaratsioonide esitamise tähtaega ühe kuu võrra võrreldes tuludeklaratsioonidega, esitatakse need samaaegselt.
5. MHD esitajate ringi piiratakse (eelistatult vaid kõrged ametiisikud).
6. MHD andmebaas on avalik.
7. MHD andmeid muudetakse detailsemaks, nõ rohkem tegelikkusele vastavaks (vt ka võimalikke andmeid lisa 2).

Lahendamist vajavad küsimused

1. Kes esitavad deklaratsiooni?

1.1. Ilmselt on esitajaid liiga palju (25 000–30 000 aastas), mistõttu on MHD kasutegur minimaalne või olematu, samas tekitades riigile suurt halduskoormust.

Lahendused:

- Piirata deklarantide ringi. Piirduda vaid kõrgemate ametiisikutega (ca 500-700).

Otsustamisel peaks lähtuma järgmistest kriteeriumidest:

- ametiisiku vastutus (laiemas tähenduses vastutus);
- roll poliitikamaastikul;
- otsuste mõju – kas otsustest muutub midagi.

Vt lisa 1 võimalike ametiisikute loetelu.

1.2. Ametiisiku definitsioon on palju segadust tekitanud. Õigusselguse huvides on soovitatav tuua konkreetne loetelu ametiisikutest, kellelt deklaratsioonide esitamist nõutakse.

Lahendused:

- Esitada seaduses nimekiri ametiisikutest, kellele MHD esitamine on kohustuslik. MHD-d ei esitata enam nõ definitsiooni alusel (= asutuse juht võib määrata). Esitaksid vaid

⁹ Lahendused ei ole lõplikud ning on aluseks aruteludele ja otsustele.

kõrgemad ametiisikud, ülejäänud ametnike puhul ennetatakse korrupsiooni organisatsioonisiseste vahenditega nagu sisekontroll.

või

- Tuua seaduses tunnus(ed), mille alusel haldusala juht võib määrata või peab määrama oma haldusalas need ametiisikud, kes peavad MHD-d esitama. Sarnane kehtiva süsteemiga, ent kriteeriumiks võiks olla see, kas ta puutub süstemaatiliselt kokku eelarve, riigivara ja riigihangetega. Siin jääb küsimus, kas ametiisik peaks need kindlasti määrama või võib ta need ametiisikute kategooriad määrata. Asutus saaks kasutada elektroonilist andmebaasi, ent tegeleks oma deklaratsioonide haldamise jms ise.
- Kohalike omavalitsuste puhul jätta valikuvabadus kohaliku omavalitsuse üksusele. Seaduses anda volitusnorm andmebaasi kasutuseks, ent sarnaselt asutustega tegeleks oma deklaratsioonide haldamise jms ise.

2. Milliseid andmeid esitatakse MHD-s?

2.1. Andmed on puudulikud ja pealiskaudsed ega peegelda tegelikku olukorda.

Lahendused:

- Nõuda lisaks registriandmetele ka reaalseid andmeid ehk lasta ametiisikutel deklareerida andmeid püsivas kasutuses olevate registrisse kantavate asjade kohta.
- Nõuda deklaratsioonis lisaks olemasolevatele veel täiendavaid andmeid välisriigis oleva vara, nõuete, kohustuste jms kohta: Täpsemad muudatused vt lisa 2.

2.2. Pärast ametikohalt lahkumist peavad ametiisikud kahel järgmisel aastal esitama deklaratsiooni endisele deklaratsioonihoidjale. Seotud rea praktiliste probleemidega¹⁰.

Lahendused:

- Mitte enam nõuda deklaratsiooni esitamist peale ametikohalt lahkumist. Deklaratsioon esitatakse ametisse astudes ning ametikohalt lahkudes. Ametikohalt lahkudes ei esita ametiisik deklaratsiooni kohe, vaid samal ajal eelmise kalendriaasta tuludeklaratsiooni esitamisega (hiljemalt 31. märtsiks). Näiteks, kui ametiisik on ametist lahkunud juunis, siis ei esita ta deklaratsiooni mitte juunis, vaid ikkagi järgmise aasta märtsis.
- Nõuda deklaratsiooni esitamist ühe aasta jooksul. See tähendab, et kui ametiisik on ametikohalt lahkudes deklaratsiooni juba selle aasta kohta esitanud, siis ei pea ta samal aastal ametisse astudes deklaratsiooni uuesti esitama. Näiteks võib selline olukord tekkida Riigikogu liikmete ametist vabastamisel ning uuesti ametisse astumisel peale valimisi.

2.3. KVS § 15 lubab igäihel MHD andmed avalikustada, ent kohustab seda tegema teatud ametiisikute puhul.¹¹

¹⁰ 1) KVS 13 (3) käsitletakse endisi ametiisikuid, kes on läinud tööle eraettevõtlusesse ja on sõlminud tööandjaga töölepingu, milles on palga ja lisatasu kohta konfidentsiaalsust nõudvad sätted. 2) Kuna endised ametiisikud ei ole seaduse mõttes ametiisikud, siis puudub õiguslik alus nende vastutusele võtmiseks. 3) Kuna riigikogu liikmetele ei laiene kaheaastane deklaratsiooni esitamise nõue, siis võrdse kohtlemise printsiibist tulenevalt ei peaks see kehtima ka linnavolikogu ja halduskogu liikmeile. 4) Linna äriühingu kõik aktsiad on müüdnud, äriühing likvideeritud, äriühingu kohta pankrot välja kuulutatud või äriühing registrist kustutatud, ning endiste linna osalusega äriühingu/sihtasutuse endised juhatuse või nõukogu liikmed peavad MHD-d edasi esitama.

¹¹ Kehtiv korrupsioonivastane seadus jagab avalikustamise mõttes ametiisikud kolme kategooriasse: 1) kohustuslikult avalikustatakse nende ametiisikute deklaratsioonid, kes on loetletud § 15 lõikes 2; 2) linna- ja vallavolikogud otsustavad omavalitsusametnike deklaratsioonide avalikustamise (lõige 3) ja 3) ametiisikud, kellel on õigus MHD-d avalikustada. 2004. aastal avalikustati ~5699 deklaratsiooni, millest enamiku

Lahendused:

- Vt p 3.1. lahendus!

3. Kes kontrollib MHD-d?

3.1. Sisulist kontrolli MHD üle ei tehta. Suurim probleem ongi ebatõhus kontroll.

Lahendused:

- Luua avalikkuse kontrollil põhinev MHD süsteem. Igaühel on võimalik tutvuda ametiisiku majanduslike huvide deklaratsiooniga, välja arvatud isikukoodi, aadressi, abieluavara lepingu andmetega ning abikaasa, elukaaslase, vanemate ja laste kohta käivate andmetega. Kuna ühelt poolt on tegemist suuremat kaitset nõudvate andmetega (näiteks aadress) ning ametiisiku lähedaste inimeste andmetega, riivaks selliste andmete esitamine ebaproportsionaalselt isikute põhiõigusi, eelkõige põhiseaduse §-s 26 sisalduvat õigust perekonna- ja eraelu puutumatusel. Maksustatava tulu kohta avalikustatakse vaid tulu summa ning eraldi tuluallikaid ei avalikustata.
- Säiliks ka Riigikogu komisjoni pädevus. Komisjonil on kontrolli teostamisel järgmised õigused:
 - 1) nõuda ametiisikult ning kolmandatelt isikutelt selgitusi deklaratsiooni sisu kohta ning deklaratsiooni mitteõigeaegse esitamise või esitamata jätmise põhjuste kohta;
 - 2) esitada päringuid ja saada andmeid riigi või kohaliku omavalitsuse andmekogudest.
- Võimalik valida tsentraliseeritud, detsentraliseeritud ning kombineeritud kontrollisüsteemide vahel. Vt tabel 2.

Tabel 2. Keskse kontrolli plussid ja miinused

+	-
Professionaalsem – kohalikel asutustel puudub ressurss ja oskused kontrollida MHD-sid ning hinnata korruptsiooniriski	Elukaugem – keskasutus ei pruugi teada, mis toimub kohapeal. Samas ei ole ka praegu enamikus asutustes ülevaadet oma töötajate MHD-dest – keegi ei analüüsi niikuinii
Objektiivsem	Nõuab lisaressursse (inimressurss ja koolitus)
Säästlikum (mastaabiefekt)	Võim koondub liialt ühte asutusse, mis suurendab riski andmete kuritarvitusteks ja info lekkeks
Vähem segadust ja ühtlasem.	Nn jõuasutuse määramisel MHD kontrollijaks tekiks oht politseiirigi renomee tekkeks

moodustasid kohalike omavalitsuste volikogude töötajate omad. Nendest 221 moodustasid korruptsioonivastase seaduse paragrahvis 15 lõikes 2 toodud ametiisikud.

Lisa 1. Nimekiri ametiisikutest

+ roll on tugev
 - roll on nõrk
 v roll on vahepealne

Ametiisik kehtiva KVS järgi	Laiem vastutus ühiskonnas	Roll poliit- maastikul	Otsuste mõju	Avalikustamisele kuuluv
Riigikogu liige;	+	+	+	+
Vabariigi President;	+	+	+	+
Vabariigi Valitsuse liige;	+	+	+	+
Riigikohtu esimees ja liikmed;	+	v	+	+
Eesti Panga Nõukogu esimees ja liikmed, Eesti Panga president;	+	+	+	+
kaitseväge juhataja ja ülemjuhataja;	+	v	+	+
riigikontrolör;	+	+	+	+
õiguskantsler;	+	+	+	+
riigisekretär;	+	+	+	+
maavanem;	+	v	v	+
abiminister;	+	+	+	+
riigi peaprokurör;	+	+	+	+
prokurörid;	+	v	+	
haldus-, maa- ja linnakohtute ning ringkonnakohtu kohtunikud;	+	v	+	+
valla- ja linnavolikogu esimees;	+	+	+	+
valla- ja linnavolikogu liikmed;	+	+	+	
vallavanem ja linnapea;	+	+	+	+
valla- ja linnavalitsuse liikmed;	+	+	+	v ¹²
osavalla ja linnaosa vanem;	+	+	+	v
osavalla ja linnaosa halduskogu liikmed;	?	?	?	
Eesti välisesinduse juht;	v	v	v	+ ¹³
Riigikontrolli peakontrolörid;	v	-	v	
notar ¹⁴ ;	+	-	+	-
pankrotihaldurid;	+	-	+	-
kohtutäitur;	+	-	+	-
politseiametnik;	+	-	+	-
vanglaametnik;	-	-	v	-
kriminaalhooldusametnik;	-	-	+	-
kaitseväge ohvitserid	v	-	v	-
kaitseväge allohvitser ¹⁵	v	-	v	-
kaitseväge-, piirivalve- ja	-	-	v	-

¹² Vastavalt § 15 (3) avalikustatakse KOV volikogu ja valitsuse liikme MHD volikogu määratud väljaandes. Muude KOV ametnike MHD avalikustamise otsustab KOV volikogu.

¹³ Avalikustama peavad suursaadikud, mis ongi ilmselt välisesinduse juht?

¹⁴ Samas on neil palju notaribüroo vara ja saab kõik notaribüroo varaks kõik panna...

¹⁵ Kõrgematel kaitseväge juhtidel on ilmselt liikumised varadega, aga allohvitseridel mitte.

päästeteenistuse ametnikud;				
Kaitseväge ja -liidu ülem;	+	v	v	+
Kaitseliidu keskjuhatuse ning keskrevisjonikomisjoni liikmed;	-	-	V	-
Kaitseliidu peastaabi ülem;				
Kaitseliidu struktuuriüksuste ülemad;				
Kaitseliidu üksuste pealikud, juhatuse ja revisjonikomisjoni liikmed;				
avalik-õigusliku juriidilise isiku juhatuse liige;	v	-	+	-
avalik-õigusliku juriidilise isiku nõukogu liige;	v	-	+	-
Eesti Teaduste Akadeemia president;	v	-	+	-
avalik-õigusliku ülikooli rektor;	+	-	+	-
Eesti Advokatuuri esimees;	v	-	+	-
ministeeriumide kantslerid	+	v	+	+
valitsusasutuse hallatava riigiasutuse juht;	+	-	+	-
ametite, inspeksioonide juhid	+	v	+	-
riigi/KOV/avõj osalusega äriühingu juhatuse liige;	v	-	+	-
riigi/KOV/avõj osalusega äriühingu nõukogu liige ¹⁶ ;				
riigi, kohaliku omavalitsuse või avalik-õigusliku juriidilise isiku poolt asutatud eraõiguslike sihtasutuste tegevjuhid, juhatuse ja nõukogu liikmed.				
füüsilised isikud, kes täidavad neile seaduse alusel antud avalik-õiguslikke haldusülesandeid või teostavad neile seadusega antud täidesaatva riigivõimu volitusi ja eelmainitud ülesandeid täitvate või volitusi teostavate eraõiguslike juriidiliste isikute juhtorganite liikmed;	-	-	v	-

¹⁶ Enamasti riigikogulased, kes nagnui esitavad juba MHD

Lisa 2. Deklaratsiooni võimalik sisu

Deklaratsioon peab sisaldama andmeid deklareerimise päeva seisuga deklareerijale kuuluva(te):

1) pangaarvete kohta;

Deklarant märgiks deklaratsiooni krediidasutuse, kus konto asub, sh ka välisriigi krediidasutuse. Sarnaselt kehtiva korruptsioonivastase seadusega peaks ametiisik deklareerima oma pangaarve asukoha. Kontoliiki ning nende arvu enam deklareerida ei tuleks.

2) maksustatava tulu kohta;

Maksustatava tulu kohta käivad andmed esitatakse sarnasel kujul Maksu- ja Tolliameti füüsilise isiku eelmise aasta tuludeklaratsiooni andmetega (täpsemalt vormid A ja E ning eraldi veel välismaal saadud tulu).

Eestis maksustatava tulu deklareerimise nõue on olemas ka kehtiva seaduse §-s 9 lg 1 p 6 ja p 8. Lisandub veel välismaalt saadud tulu deklareerimine.

Deklareeritaks palk ja muud tasud, töövõtu-, käsundus- või muu võlaõigusliku lepingu alusel saadud töö- või teenustasu, juhtimis- või kontrollorgani liikme tasu, ajutise töövõimetus hüvitis, stipendium, toetused, preemiad, loteriivõidud, vanemahüvitis, töötuskindlustuse hüvitis, rendi- või üüritulu, litsentsitasud, intressid, elatis, pensionid, väljamaksud vabatahtlikust pensionifondist, väljamaksud täiendava kogumispensioni kindlustuslepingu alusel jne.

Erinevus kehtiva korraga oleks see, et kui seni nõuti deklaratsioonis ametipalga astme, ametipalga ja kõigi saadavate lisatasude eraldi väljatoomist, siis uues deklaratsioonivormis tuleks eraldi välja tuua vaid tuluallikad ning iga allika juures märgitakse tulu suurus – astmepalka ning lisatasusid ei eristataks, kuna sellel puudub majanduslike huvide deklareerimise seisukohalt lisaväärtus.

3) dividenditulu kohta;

Kehtiva seaduse § 9 lg 1 p 9 näeb ette, et dividenditulu deklareeritakse füüsilise isiku eelmise aasta Maksu- ja Tolliameti tuludeklaratsiooni alusel, ent see on eksitav. Tuludeklaratsioonis peab deklareerima ainult tulumaksuga maksustavat tulu, mida dividendid sageli ei ole. Tulumaksuseaduse (RT I 1999, 101, 903; RT I 2005, 36, 277) § 12 lg 2 kohaselt ei kuulu füüsilise isiku maksustatava tulu hulka dividendid või muud kasumieraldised, kui neid maksab välja residendist äriühing. Paragrahv 18 lõige 1¹ kohaselt ei maksustata ka välisriigi juriidilise isiku poolt väljamakstud dividendi, kui selle maksmise aluseks olevalt kasumiosalt on tulumaks makstud või kui dividendilt on tulumaks välisriigis kinni peetud. Seega nendel juhtudel võib isik dividendi kätte saada, kuid ei pea seda tuludeklaratsioonis deklareerima. Isik peaks kandma MHD-sse ka andmed dividendist, mida ta on kätte saanud, kuid mille pealt ei pidanud ta tulumaksu maksuma.

Sarnaselt kehtivale süsteemile tuleks dividenditulu all märkida, kui suurt dividenditulu millisest äriühingust saadi.

4) väärtpaberite (aktsia, investeerimisfondi osak, pensionifondi osak, obligatsioon, vahetusvõlakiri, erastamisväärtpaber, ostu- või müügiõigust või -kohustust tõendav väärtpaber (optsioon) jms) ning äriühingus osaluse omamise kohta;

Korruptsioonivastane seadus lähtub väärtpaberi mõiste sisustamisel väärtpaberituru seaduse §-st 2, kuna võlaõigusseaduses antud väärtpaberi mõiste võimaldab liiga laia tõlgendust, hõlmates ja tšekke, veksleid jne. Lisaks tuleks deklareerida ka kõiki osalusi äriühingutes, mis ei ole käsitletavad väärtpaberitena, s.t. osäühingus (kui osäühingu osa ei ole registreeritud Eesti Väärtpaberite Keskregistris, ei ole tegemist väärtpaberiga), täisühingus, usaldusühingus ning tulundusühistus. Ametiisik märgiks deklaratsioonis äriühingu nime ning oma osaluse määra.

Kehtiva seaduse § 9 lg 1 p 3 kohaselt tuleb ametiisikul deklareerida aktsiate, osade ja vahetusvõlakirjade puhul lisaks nimiväärtusele ka iga artikli koguväärtus. Nüüd tuleks väärtpaberite puhul deklareerida vaid väärtpaberi emitent ehk väärtpaberi väljaandja, väärtpaberi liik ja kogus. Enam ei nõutaks ametiisikult väärtpaberite nimi- ja koguväärtuse deklareerimist. Nimiväärtuse märkimine deklaratsioonis on väheinformatiivne, kuna väärtpaberi väljaandmise esmane väärtus ei peegelda selle tegelikku väärtust. Aktsia turuväärtuse deklareerimine mingil ajahetkel (näiteks deklaratsiooni esitamise ajal) aga ei pruugi samuti peegeldada tegelikku olukorda tulenevalt väärtpaberite väärtuse kiirest ja pidevast muutumisest. Deklaratsiooni selles osas, kus tuleb deklareerida maksustatav tulu, esitaks ametiisik andmed väärtpaberite võõrandamisest saadud kasu kohta.

Deklareerida tuleks ka pensionifondi osakud, mille deklareerimise vajalikkus või mittevajalikkus on seni küsimusi ja ebäühtlast praktikat tekitanud. Vastavalt kogumispensionide seaduse (RT I 2004, 37, 252) §-le 3 lõikele 1 on pensionifondi puhul tegemist lepingulise investeerimisfondiga ning vastavalt väärtpaberituru seaduse (RT I 2001, 89, 532; 2005, 59, 464) §-le 2 loetakse investeerimisfondi osakut väärtpaberiks.

5) kinnisvara kohta (kuni kinnistusraamatusse kandmiseni ka ehitised ja nende osad);

Antud punkt ei muutuks võrreldes kehtiva korraga (KVS § 9 (1) 1) – deklareerida tuleks kinnisvara otstarve, asukoht, kinnistuspiirkond ja kinnistu number;

6) riiklikusse registrisse kantud sõiduki kohta;

Antud punkt ei muutuks sisuliselt võrreldes kehtiva korraga (KVS § 9 (1) 2). Sõiduki all peetakse silmas lisaks autodele ka väikelaevasid ja muid sõidukeid, mis on kantud sõidukiregistrisse, näiteks mootorratas, paat, purjejaht, kaater jms. Deklareerida tuleks sõiduki liik, mark ja esmase registreerimise aasta.

7) varaliste kohustuste kohta teiste isikute ees, kui kohustuse suurus ületab ametiisiku viimase kolme kuu ametipalga;

„Varaliste kohustuste” all peetakse silmas kehtiva korruptsioonivastase seaduse §-s 9 lõikes 1 punktides 4 ja 5 toodud andmeid. Ametiisiku varaline kohustus ehk võlg teise isiku ees võib tuleneda näiteks käenduslepingust, liisingust, pandist, hüpoteegist, reaalkoormatisest, kahju õigusvastasest tekitamisest jne. Võlasuhte tekkimise alused on loetletud võlaõigusseaduse (RT I 2001, 81, 487; 2004, 90, 616) §-s 3.

Iga kohustus tuleks deklareerida eraldi, näidates ära kohustuse aluse (millest kohustus tuleneb) võlausaldaja ja võlajäägi deklaratsiooni esitamise hetkel.

Ametipalga all mõeldakse ametiisiku palka tema põhitöökohal koos seaduses sätestatud ning seaduse alusel makstavate lisatasudega. Kui eeldada, et eelnõu kohaselt ei peaks majanduslike huvide deklaratsiooni esitama enam ametiisikud, kellel puudub ametipalk, siis erinevalt kehtivast seadusest enam deklareeritava summa alampiiri välja ei tooks, vaid deklareeritav kohustus oleks seotud ametiisiku kolme kuu palgaga. Võrreldes kehtiva korraga toodaks deklareerimisele kuuluva kohustuse väärtuspiiri allapoole – kui praegu on see seotud kuue kuu palgaga, siis võiks piiriks olla kolme kuu palk. See tähendab, et ametiisikul on kohustus deklareerida ka väiksemad kohustused, mis võimaldab saada paremat ülevaadet ametiisiku kohustustest.

Täpsustamist vajab, et arvesse tuleb võtta ametiisiku viimase kolme kuu palk. Samasugune praktika on kujunenud välja ka kehtiva seaduse pinnalt, vt näiteks Majanduslike huvide deklaratsioonide täitmise juhend (<http://www.korruptsioon.ee/10073> (28.10.2005)). Kui deklaratsiooni esitaja on töötanud ametiisikuna alla kolme kuu, siis võtab ta arvutamise aluseks ühe kuu ametipalga ning korrutab selle kolmega (samamoodi toimib ta olles töötanud kaks kuud).

8) varaliste nõuete kohta teiste isikute vastu, välja arvatud krediidasutused, kui nõude suurus ületab ametiisiku viimase kolme kuu ametipalga;

Kehtiv seadus ei näe ette ametiisiku varaliste nõuete deklareerimist teistele isikute vastu, samas võib selline informatsioon olla väga oluline võimaliku huvide konflikti vältimiseks ja korruptsiooniohtude maandamiseks. Sisuliselt on tegemist eelmise punkti pöördküljega, kuna siin tuleb nimetada isikuid, kellel on kohustusi (võlgu) ametiisiku ees. Samaselt kohustuste deklareerimisega, tuleks ametiisikul näidata ära nõuded nii juriidiliste kui füüsiliste isikute vastu, kui nõue ületab ametiisiku kolme kuu palga. Nimetada tuleks võlasuhet, millest nõue tekkis (näiteks laenu-, käendus- või pandileping), võlgniku andmed ja nõude suuruse deklareerimise hetkel. Deklareerida tuleks vaid varaline nõue teise isiku vastu.

Krediidasutused võiks välistada pragmaatilistel põhjendustel. Nende arvestamine tähendaks seda, et isik peaks deklareerima ka kõik hoiuarvel olevaid summasid, kuna tegemist on isiku nõudega panga vastu, samas ei ole hoiuarvete põhjal võimalik teha järeldusi võimaliku huvide konflikti kohta.

9) varaliste annetuste ja kingituste kohta teistele isikutele, välja arvatud nn lähedaste inimeste kingitused, kui annetuse või kingituse väärtus ületab ametiisiku viimase kolme kuu ametipalga;

Ametiisikutel võib paluda deklareerida andmed varaliste annetuste ning kingituste kohta, mille ta on teinud teistele isikutele, kui kingituse varaline väärtus ületab ametiisiku kolme kuu palka. Deklareerida tuleks varaliste annetuse või kingituse väärtus ja kingituse või annetuse vastuvõtja andmed. Ametiisik ei peaks deklareerima annetusi ning kingitusi juhul, kui need on tehtud tema abikaasale, elukaaslasele, vanematele ja lastele.

„Kingituse“ ja „annetuse“ mõisteid on kasutatud ka näiteks tulumaksuseaduses. Vt Tulumaksuseadus: kommenteeritud väljaanne. Tartu: Casus 2000, lk 490-499, mis viitab

ühtlasi võlaõigusseaduses toodud kinkilepingu määratlusele (§ 259). Selle kohaselt ei teki kingi saajal kinkija ees varalisi kohustusi, samas ei loeta kingituseks pärandist või annakust loobumist. Annetust peetakse kingituse eriliigiks, kus eristatakse nii rahalist kui mitterahalist vormi ning mille eesmärk on reeglina heategevus. Majanduslike huvide deklaratsioonis tuleks märkida vaid varalised kingitused ja annetused.

10) varalised annetused ja kingitused, mida ametiisik on saanud teistelt isikutelt, välja arvatud nn lähedased isikud, kui annetuse või kingituse väärtus ületab ametiisiku viimase kolme kuu ametipalga.

Kehtiv korruptsioonivastane seadus käsitleb kingitust teatud juhtudel korruptiivse tuluna. Paragrahvi 5 lõike 3 kohaselt käsitletakse korruptiivse tuluna majanduslikku või muud kasu, mida ametiisik saab teistelt isikutelt kas avalikult või varjatult korruptiivse teo toimepanemise eest või tulevikus toimepanemise tingimusel. § 26 lg 1 keelab ametiisikul seoses oma töö- või teenistuskohustustega mõjutada isikuid tegema temale või tema lähisugulastele või – hõimlastele kingitusi või muid soodustusi. Lõige 2 keelab ametiisikul vastu võtta kingitusi, mille vastuvõtmine võib mõjutada tema töökohustuste erapooletut täitmist. Nimetatud sätetes ei ole toodud kingituse või muu soodustuse piirmäära, vaid vastuvõtmine on seotud kingi andja eesmärgiga (mõjutada ametiisikut).

Ametiisik võiks deklareerida kingitused ja annetused, mis on temale antud ning mis ületavad ametiisiku kolme kuu palka. Ta peaks deklareerima annetuse või kingituse väärtuse ja kinkija või annetaja andmed. Samal ajal ei seotaks kingituse või annetuse mõistet korruptiivse teoga. Seega peaks ametiisik deklareerima kõik temale suunatud annetused ja kingitused, mis on suuremad kui tema kolme kuu palk sõltumata sellest, mis oli teadaolevalt kinkija või annetaja motiiv. Sarnaselt eelnevaga – ametiisik ei peaks deklareerima kingitust või annetust, mille on talle andnud vanemad, abikaasa, elukaaslane või lapsed.

(2) Deklaratsioon peab sisaldama ka andmeid deklareerija valduses oleva kinnisvara (kuni kinnistusraamatusse kandmiseni ka ehitised ja nende osad) või riiklikusse registrisse kantud sõidukite kohta, kui nimetatud vara:

- 1) kuulub deklareerija vanematele, abikaasale, elukaaslasele või lastele või**
- 2) deklareerija kasutab seda vähemalt kolme kuu jooksul aastas.**

Kehtiva seaduse puhul piirdub seadusandja deklarandilt vaid nende andmete nõudmisega, mis puudutavad ametiisiku riiklikusse registrisse kantud vara. Samas ei anna see reaalselt pilti tegelikust olukorrast ning isiku nimele kantud vara võib oluliselt erineda sellest, mida ta tegelikkuses kasutas. Selleks, et kajastada paremini oma majanduslikke huve, peaks ametiisik deklareerima vara, mis on tema valduses. „Valduse“ mõiste tuleneb asjaõigusseaduse (RT I 1993, 39, 590; 2005, 59, 464) §-st 32 ning tähendab tegelikku võimu asja üle. Ei ole vajadust eristada otsest ja kaudset valdust. Vastavalt asjaõigusseadusele tekib otsene valdus siis, kui isik valdab võõra asja kas rendi-, üüri-, hoiu-, pandi- või muu sellise suhte alusel. Kaudse valduse juhtumid ei ole käesoleval juhul relevantset, kuna siis on ametiisik ka omanik. Vältimaks olukorda, mille järgi ametiisik peaks deklareerima igasugust vara, mida ta kasutab (näiteks mööbel, kodutehnika jms), saab deklareerimiskohustust piirata kinnistusraamatusse (või ehitiste ja nende osade) ja sõidukite riiklikusse registrisse kandmisele kuuluva varaga. Sisuliselt tähendab see, et deklaratsioonis tuleks esitada andmed kinnisasjade või ehitiste ja nende osade ning sõidukite kohta, kui see kuulub tema vanematele, abikaasale, elukaaslasele või lastele või mida ta kasutab kokku vähemalt kolme kuu jooksul kalendriaastas.

(3) Deklareerimisele kuulub ka ametiisikule või tema lähedastele kuuluv välismaal asuv vara, kui selle soetamis- või kindlustusväärtus ületab ametiisiku kolme kuu ametipalga.

Kehtiv korruptsioonivastane seadus ei sätesta välismaal asuva vara deklareerimisnõuet, samas ei pruugi ametiisiku vara piirduda vaid Eesti territooriumil asuva varaga. Seega võiks ametiisik deklaratsiooni märkida ka selle vara, mis asub mõnes välisriigis, mis kuulub tema vanematele, elukaaslasele või lastele ning mille soetamis- või kindlustusväärtus on suurem kui deklarandi kolme kuu palk. Täidetud peaks olema vähemalt üks kriteeriumitest, s.t. kolme kuu palga peab ületama kas soetamishind või kindlustuslepingus määratletud väärtus. Need tunnused peegeldaksid kõige adekvaatsemalt võimalikku vara väärtust. Kuna teatud vara osad võivad tekkida ebakõlad Eesti registrisse kantava ning välismaal registreeritava vara vahel, ei ole võimalik välismaal asuva vara deklareerimist siduda registriandmetega. Selleks, et vältida olukorda, mil ametiisik peaks deklareerima ka väikese väärtusega välismaal asuvat vara, võiks deklareerimise kohustust siduda ametiisiku kolme kuu palgaga.

(4) Deklaratsioon peab sisaldama andmeid ametiisiku kohta;

Sarnaselt kehtiva korraga tuleks ametiisikul deklaratsiooni märkida lisaks enda ees- ja perekonnanimele ka isikukood, ametikoht, asutus (tööandja) ning elukoht (elukohta seni ei ole nõutud). Isikukood oleks vajalik andmete elektrooniliseks kogumiseks erinevatest riiklikest registritest ühtsesse andmebaasi.

(5) Deklaratsioon peab sisaldama andmeid ametiisiku abikaasa, elukaaslase, vanemate ja laste kohta.

Kehtiv korruptsioonivastane seadus ei tunne „elukaaslase“ mõistet. Selline olukord aga ei ole ilmselt õigustatud, kuna vaba kooselu osatähtsus on aastatega kasvanud. Eesti õiguskorras kasutab kriminaalmenetluse seadustiku § 71 terminit „püsivas kooselus olev isik“, 1.jaanuaril 2006.a. jõustuv tsiviilkohtumenetluse seadustik sisaldab §-s 257 „elukaaslase“ mõistet, mõlemal juhul annab elukaaslase staatus õiguse keelduda ütluste andmisest. Kumbki seadus ei määratle elukaaslase mõistet täpsemalt, jättes selle kohtupraktika hoolde. Elukaaslase all korruptsioonivastase seaduse mõttes tuleb mõista isikut, kellega ametiisikul on püsiv kooselu, mis väljendub eelkõige ühise majapidamise ning laste olemasolus. Tegemist on siiski suuresti ametiisiku enda hinnanguga, kuna seadus ei sisalda elukaaslase definitsiooni.

Samuti ei pea praegu deklaratsioonis välja tooma alaealise lapse andmeid. Sellise piirangu võiks kaotada selle õigustamatuse tõttu ning ametiisik peaks märkima deklaratsioonis andmed oma abikaasa, elukaaslase, vanemate ja laste, s.h alaealiste laste kohta. Ametiisik märgiks deklaratsiooni abikaasa, elukaaslase, vanemate ja laste ees- ja perekonnanime, suhte ametiisikusse, isikukoodi või sünniaja, tööandja ning elukoha.

Lisa 3. Euroopa Liidu riikide ja USA praktika

Allikad: GRECO hindamisaruanded, EU *Accession* aruanded

Riik	MHD esitajad	Täiendavad andmed, MHD andmed
Austria	Andmed puuduvad.	
Belgia	Kõrgemad ametnikud kõikidel valitsustasandil (ministrid, riigisekretärid, föderaal- ja regionaaltasandi valitsuste volinikud, parlamendiliikmed, kohaliku tasandi valitsuse ja volikogude liikmed, keskpanga juht, Euroopa Parlamendi liikmed, linnapead jne); kõikide valitsustasandite osalusega juriidiliste isikute juhatuse/nõukogu (?) liikmed; sotsiaalabikeskuste direktorid	Viimase aasta kõik töökohad, viimase aasta varanduslik seis: pangakontod, osakud, aktsiad, kinnisvara, väärtuslikud esemed, antiikesemed, kunstiteosed jne
Hispaania	Valitsuse liikmed, riigisekretär ning kõrgemad ametiisikud	Majanduslike huvide (nn vara ja õiguste) register: deklareeritakse pärandus, kogu vara, aktsiad jne
Holland	Avalikud teenistujad, kes töötavad ametikohal, mis võib olla seotud huvide konfliktiga, nt mõned konkreetset ametikohad Rahandus- ja Majandusministeeriumis	Ei ole täpselt teada, millised andmed. Teada on, et andmeid tuleb uuendada vaid ametisse astudes ning olulise muutuse korral.
Iirimaa	Parlamendiliikmed, erinõunikud (need, kes pole ametisse nimetatud avaliku konkursi kaudu, vaid on tähtajalised), ametisse määratud direktorid (sh eraõiguslikes juriidilistes isikutes), riigikontrolör, ombudsman, andmekaitse komisjonär, tarbijakaitse direktor. Loetletud seaduses agentuuride kaupa	Kirjalikus vormis (pdf kujul veebis) – eraldi formaat eraldi ametirühmadele. Enda ja oma lähedaste (abikaasa, laste) huvid, mis võiksid majanduslikult mõjutada ametiisiku ametialast tegevust: töökohad, osakud, aktsiad, maa, reisi-, majutuskulud, söögi- jms kulud, varad, kingitused. Nt tuleb avalikustada ühe inimese poolt saadud kingitused, mille kogusumma ületab 650 eurot. Või osakud, mille nominaal- või turuväärtus on üle 13 000 euro ükskõik, millal deklareerimise aasta jooksul. Neile, kellel huve pole, on rangelt soovitatav esitada nn „NIL“ deklaratsioon selle kohta. Avaldusevorm samuti netis
Itaalia	Parlamendiliikmed	N-ö avalikkuse kontroll – igaüks pääseb ligi, kui esitab taotluse
Kreeka	Parlamendiliikmed, kõik vastutavatel kohtadel olevad avalikud teenistujad, kohtunikud, prokurörid, massimeedia omanikud (<i>owners of mass media</i>)	Deklareeritakse varade päritolu, s.h lähedaste vara (laps, abikaasa). Avalikkusel on juurdepääs ning kontrolli teeb prokuratuur ja kassatsioonikohus

Küpros	Kõrged ametnikud, riigi president, ministrid ja parlamendiliikmed	Deklaratsioonid esitatakse kesksele komisjonile. Sisalduvate andmete osas info puudub
Leedu	Avalikud teenistujad ja poliitikud (<i>state politicians</i>)	Kõrgemate ametiisikute deklaratsioonide infot kogub ja kontrollib parlamendi ees aruande kohuslane – Chief Official Ethics Commission. Aastas laekub ~3500 deklaratsiooni
Läti	Sarnane süsteem Eestiga. Kõrgemad riigi ja KOV ametnikud, järelevalve- ja kontrolliametnikud, riigivaraga tegelevad ametnikud (nimetatud kategooriat avaliku sektori töötajaid loetakse ametnikeks (!, mitte avalikeks teenistujateks)	Vara ja sissetulek
Luksemburg	MHD-de süsteemi ei ole, samas on GRECO märkinud, et teatud ametigrupi (osa avalikke teenistujaid saavad olla ka teatud valitavatel ametikohtadel) puhul tuleks kaaluda nõ lisanduvate sissetulekute kontrollimist	
Malta	Üldine huvide konflikti vältimise süsteem, mille raames peavad ametnikud huvide konflikti korral oma majanduslikud huvid deklareerima. Parlamendiliikmete ja ministrite suhtes kehtib rangem kord, ent puudub info, milles see täpsemalt seisneb	
Poola	Riigi president, parlamendiliikmed, ministrid, kohtunikud, kõrgemad juhtivametnikud või ametnikud, kellel on nendega samaväärne sissetulek	Deklaratsioon tuleb esitada ametisse astumisel, igal aastal ning ametist lahkudes. Väidetavalt, kui MHD-d ei esita, hoitakse palgast kinni
Portugal	Ministrid, parlamendiliikmed	
Prantsusmaa	Parlamendiliikmed, s.h europarlamenti liikmed, regionaalsete nõukogude ja osakondade presidendid ja volinikud, üle 30 000 elanikuga kohalike omavalituste juhid, suurte riiklike ettevõtete juhid jms	Transparency in Public Life Commission teeb järelevalvet nimetatud ametnike majanduslike huvide üle
Rootsi	Ei ole ühtset deklareerimise süsteemi, vaid on eraldi reeglid inimestele, kes puutuvad kokku eelarvega	Deklareeritakse vaid juhul, kui on olemas võimalik huvide konflikt.
Saksamaa	Ei esitata üldse	-
Slovakkia	Kõrgemad ametnikud: riigikontrolör, peaprokurör, kohtunikud jne. Parlamendiliikmed. Kokku u 230 ametiisikut	Muu hulgas tuleb deklareerida lähedastele kuuluv vara. Kogub keskne komisjon
Sloveenia	Kõrgemad ametnikud	Andmeid tuleb uuendada iga kahe aasta tagant. Seni kogus deklaratsioone vastav komisjon, mis oli aruandekohuslane parlamendi ees
Soome	Kõrgemad ametnikud: õiguskantsler, kaitseväge komandör, riigisekretär, kantseleijuhid jne	Enne ametisse astumist tuleb anda aru osalusest firmades ja muust varanduslikust seisust. Muutustest

		tuleb viivitamatult teada anda
Taani	Majanduslike huvide deklareerimise kohustus ei ole – on vaid kohustus teada anda võimalikust huvide konfliktist	
Tšehhi	Parlamendiliikmed, valitud ametnikud ja kõrgemad ametnikud	Aasta sissetulek, materiaalne tulu, enda ja abikaasa kinnisvara. Avalikkusel on juurdepääs andmetele avalduse alusel
Ungari	Avalikke funktsioone täitvad ning riigivara haldavad isikud, samuti riigi president, kohtunikud jt kõrged ametnikud, ka notarid ja kõik teised, kes tegelevad riigivara haldamisega. Parlamendiliikmed	Kohtunikud peavad esitama deklaratsiooni iga kolme aasta tagant, nn tavalised ametnikud iga 2 aasta tagant ning ministrid, parlamendiliikmed jne üks kord aastas. Kõrgemad ametnikud peavad andma aru ka nende lähedaste sugulaste majandushuvide kohta, kes elavad nendega sama katuse all
Ühendkuningriik	Lordid (House of Lords) teavitavad oma majanduslikest huvidest, ent avalikelt teenistujatelt seda ei nõuta (üldist deklareerimiskohutust pole)	Deklareerida tuleb nii majanduslikud kui mittemajanduslikud huvid
USA	Vaid föderaaltasandi info: valitud ametnikud, ametikohale nimetatud kõrged ametnikud, enamik kõrgeid ametnikke, kohtunikud, seadusandlik võim	Majanduslike huvide aruanne tuleb esitada ametisse astumisel, kord aastas ning ametist lahkumisel. Kõrgemate valitud ametnike ning ametisse nimetatud ametnike aruanne on avalik. Nende ametiisikute puhul, kellele ei kohaldu üldine aruande süsteem, aga kes siiski töötavad vastutusrikastel ja otsustavatel kohtadel, on aruanne salajane

Lisa 4. MHD elektroonilise esitamise skeem

